

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

สำหรับส่วนที่จะได้กล่าวในบทต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดที่นำมาสู่การศึกษาในงานวิจัยนี้ เริ่มตั้งแต่แนวคิดเรื่องของการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ(การแปรรูป) ว่ามีความหมาย ขอบเขต และวัตถุประสงค์อย่างไร ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อให้เกิดการแข่งขันกันของผู้ผลิต เพราะเชื่อว่ากลไกราคาในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะก่อให้เกิดการจัดสรรการผลิต การบริโภคและการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้สังคมเกิดสวัสดิการสูงสุด

แต่ในความจริงพบว่าสภาพของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ที่จะเอื้ออำนวยให้กลไกราคาทำงานได้นั้น มีอยู่หลายประการที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างแนวคิดในประเด็นที่เป็นข้อจำกัดในแบบจำลองเพื่อการศึกษาตลาดแข่งขันสมบูรณ์บางประเด็นขึ้นมา นอกจากสภาพตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะยากที่จะเกิดแล้ว ทางด้านบางรายผู้ผลิตยังพยายามก่อให้เกิดการผูกขาดอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้สวัสดิการของสังคมลดลง เมื่อสวัสดิการส่วนรวมลดลง จึงจำเป็นที่รัฐต้องเข้าช่วยควบคุมสภาพต่างๆ เพื่อพยายามรักษาสวัสดิการส่วนรวมไว้ ซึ่งรูปแบบของการเข้ามาของรัฐจะเป็นไปในด้านใดบ้าง ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ มิฉะนั้นสภาพการณ์อาจเลวร้ายลงกว่าเดิม

การให้เอกชนดำเนินกิจกรรมแทนรัฐ (การแปรรูป)

1. ความหมายและขอบเขต

การให้เอกชนดำเนินกิจกรรมแทนรัฐ/การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ คือการขยายบทบาทของเอกชนในภาครัฐ หรือ การผ่อนถ่ายให้ภาคเอกชนได้เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ แทนรัฐ หรือหมายถึงมาตรการหรือรูปแบบต่างๆ ที่เพิ่มบทบาทของเอกชนในระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไป และในภาครัฐ โดยเฉพาะ

รูปแบบ/ขอบเขตที่หมายถึงการให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐรัฐไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะ การขายรัฐวิสาหกิจให้แก่เอกชนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการดำเนินการของรัฐในรูปแบบอื่นด้วย ใน การศึกษานี้จะกำหนดขอบเขตของการให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐ(รูปแบบของการแปรรูป) โดยยึดถือตามขอบเขตตามที่ได้กล่าวไว้ใน ไกรยทธ (2533และ1987) โดยครอบคลุมสำหรับการ ดำเนินการของรัฐบาลในประเด็นต่อไปนี้

1.1 การถอนตัวจากการจัดผลิตโดยรัฐ (Withdrawal from Service Provision)

หมายถึง การที่รัฐไม่สนใจจัดผลิตสินค้า/บริการอีกต่อไป ทั้งนี้อาจด้วยเหตุผลเพราะ สินค้า/บริการนั้นไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป หรือได้มีการเรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองไม่ให้จัด ผลิตอีกต่อไป หรือรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดผลิตต่อไป หรือไม่มีอุปสงค์สำหรับสินค้า/ บริการนั้นๆ หรือเอกชนเองก็ได้มีการจัดผลิตสินค้า/บริการสนองผู้บริโภคอยู่แล้ว ถ้าสินค้า/ บริการที่รัฐเลิกจัดผลิตนี้ยังคงเป็นสินค้า/บริการที่มีคุณค่า และผู้บริโภคยังมีความต้องการอยู่ จะมี กลไกบางอย่างเกิดขึ้นตามระบบตลาดเป็นสัญญาณให้เอกชนร่วมมือกันจัดผลิตสินค้า/บริการนั้นๆ ซึ่ง ในกรณีนี้ผู้บริโภคก็ต้องเสียค่าบริการแก่ผู้ผลิตเอกชนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า/บริการชนิดนั้นๆ

1.2 การขายกิจการ (Divestiture)

หมายถึง การขายทรัพย์สินของภาครัฐวิสาหกิจสู่ภาคเอกชน เป็นการโอนสภาพความ เป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจเป็นบางส่วน หรือทั้งหมดไปสู่ภาคเอกชน การแปรรูปรัฐวิสาหกิจสู่ภาค เอกชนจะสมบูรณ์ที่สุด เมื่อรัฐวิสาหกิจขายทรัพย์สินหรือกิจการที่รัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของไปทั้งหมด ซึ่งทำให้รัฐบาลมีรายได้หรือกำไรเมื่อขายรัฐวิสาหกิจนั้นออกไป หรือการที่รัฐบาลขายรัฐวิสาหกิจที่ ขาดทุน ก็จะช่วยรัฐบาลประหยัดเงินอุดหนุนได้มาก รูปแบบการขายรัฐวิสาหกิจมีหลายรูปแบบ ด้วยกัน พอดีจะแยกได้ดังนี้

1.2.1 การขายรัฐวิสาหกิจออกไปทั้งหมด กรณีนี้อาจเป็นการขายไปที่เดียว ทั้งหมดหรือขายโดยการแบ่งกิจการนั้นเป็นหน่วยย่อยๆ แล้วเลือกขายไปเฉพาะบางส่วน

1.2.2 การขายโดยการชดเชยสินค้า/บริการนั้นเป็นเขต ประเภทและชนิด แล้วขายสินค้า/บริการเป็นเขต ประเภท และชนิดที่ต้องการ การขายลักษณะนี้ เอกชนจะครอบครองสิ่งที่ซื้อมาโดยสมบูรณ์ รัฐจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

1.2.3 การขายโดยนำหุ้นออกขายสู่ภาคเอกชน คือการขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ให้แก่พนักงาน ประชาชน และนักลงทุนเอกชน กรณีนี้ความเป็นเจ้าของนั้นขึ้นกับสัดส่วนการนำหุ้นออกขาย แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการนำหุ้นของรัฐเพียงเล็กน้อยออกขาย หรือเป็นการนำหุ้นส่วนใหญ่ออกขายสู่ภาคเอกชนส่วนมากแล้ว รัฐบาลก็ยังคงมีอิทธิพลในรัฐวิสาหกิจอยู่ โดยการมีตัวแทนของรัฐบาลในคณะกรรมการบริหารรัฐวิสาหกิจหรือยังคงถือหุ้นที่มีสิทธิพิเศษในการโหวตเสียงนั้นคือ รัฐจะพยายามรักษาความเป็นเจ้าของไว้

1.2.4 การเลิกกิจการ* (Liquidation) กิจการที่เลิกดำเนินการโดยปกติแล้วมักมีฐานะการเงินไม่มั่นคง แต่กิจการที่เลิกดำเนินการนั้น อาจมีฐานะการเงินเป็นลักษณะอื่นก็ได้ ในกรณีนี้ การเลิกกิจการเป็นการเน้นความไม่เหมาะสมที่รัฐจะมีบทบาทในกิจการนั้นในฐานะเป็นผู้ประกอบการเป็นสำคัญ

การขายในรูปแบบต่างๆ นี้ ผลดีที่ปรากฏชัดเจนคือ เป็นการลดบทบาทของรัฐในธุรกิจที่รัฐวิสาหกิจนั้นๆ ดำเนินการอยู่ สิ่งที่ตามมาคือ การขายจะช่วยให้รัฐไม่ต้องจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่รัฐวิสาหกิจที่ขาดทุน นอกจากนี้การขายเป็นการเพิ่มรายรับแก่คลังรัฐบาล รัฐสามารถนำรายรับที่ได้จากการขายไปใช้ทางอื่นที่เป็นประโยชน์ ผลดีประการสุดท้ายคือ การที่เอกชนซื้อกิจการของรัฐวิสาหกิจไป จะทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างกิจการของเอกชนเองหรือระหว่างรัฐบาลกับเอกชน เกิดผลดีต่อสังคม ประชาชนบริโภคสินค้าที่มีราคาต่ำและคุณภาพดี

---

*นักวิชาการหลายท่านไม่เห็นด้วยกับการรวมรูปแบบ "การเลิกกิจการ" นี้ ไว้ในรูปแบบของการขายกิจการ โดยวินิจฉัยว่า น่าจะนำไปรวมอยู่ในรูปแบบแรก คือ "การถอนตัวจากการจัดผลิตโดยรัฐ"

1.3 การร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Joint Public-Private Venture)

หมายถึงการร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Joint Capital) เป็นวิธีที่รัฐอนุญาตให้เอกชนจัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่ ดำเนินธุรกิจอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวพันกับธุรกิจที่รัฐวิสาหกิจนั้น ดำเนินการอยู่ หรือเป็นวิธีที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งเงินอุดหนุนให้แก่บริษัทเอกชน วิธีนี้รัฐและเอกชนจะเข้ามาเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจร่วมกันหรือในกิจการเครือข่ายเดียวกัน การร่วมลงทุนนี้ ผู้ลงทุนต่างต้องร่วมกันรับผิดชอบไม่เฉพาะด้านการรับผลประโยชน์ แต่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผลขาดทุนด้วย สำหรับหน้าที่การดำเนินการหรือการตัดสินใจยังขึ้นกับนโยบายของรัฐบาล วิธีนี้เหมาะกับกิจการที่รัฐพิจารณาเห็นสมควรจำเป็นต้องแทรกแซงควบคุมอย่างใกล้ชิด

1.4 การจ้างเหมา (Contract Out)

หมายถึงการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ/หรือบริการโดยที่สภาพความเป็นเจ้าของในรัฐวิสาหกิจยังคงเดิม รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจจะต้องจ่ายเงินให้กับหน่วยงานเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนจัดการผลิตสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย ปัจจัยการผลิตหรือการบริหารจัดการในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในระดับที่ได้ตกลงกันไว้ โดยรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำได้โดยแบ่งลักษณะงานบางอย่างไปให้เอกชนดำเนินการ (by function) ซึ่งอาจจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานหลัก หรือเป็นเพียงงานสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนนำปัจจัยหรือองค์ประกอบในการผลิตเข้ามาร่วมดำเนินการ (by factors) เช่น นำกำลังคนและเครื่องมือเครื่องใช้มาร่วมดำเนินการ หรือแยกส่วนงานบางส่วนให้เอกชนดำเนินการ (by part)

การตัดสินใจในการให้ผลิตสินค้าหรือบริการขึ้นอยู่กับการแข่งขันกันประกวดราคา โดยทั่วไปแล้วจะเลือกผู้ประกวดราคาที่เสนอต้นทุนต่ำสุด ซึ่งเป็นผลดีของการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยวิธีนี้ นั่นคือทำให้รัฐมีต้นทุนต่ำสุด เนื่องจากการแข่งขันประกวดราคาจะมอบให้ผู้ที่เสนอต้นทุนต่ำสุดเป็นผู้ดำเนินการดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นถ้าหากการแข่งขันในการประกวดราคาของภาคเอกชนยิ่งมากเท่าไรก็จะทำให้ทุนการดำเนินการของรัฐยิ่งต่ำลงไป

1.5 การให้สัมปทาน (Franchising)

หมายถึงการอนุญาตให้เอกชนมีสิทธิพิเศษในการจัดหาและผลิตสินค้า/บริการชนิดนั้นๆ โดยที่เอกชนที่ได้รับสัมปทาน (Franchisee) นั้น สามารถกำหนดราคาสินค้าหรืออัตราค่าบริการได้ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุม/อนุญาตจากรัฐวิสาหกิจ หรือ รัฐวิสาหกิจเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าและบริการ (หลักการก็คือรัฐเป็นผู้ควบคุมหรือกำหนดราคา เอกชนเป็นผู้จัดหาและผลิตสินค้า/บริการ)

การให้สัมปทานอาจอยู่ในลักษณะเป็นผู้ดำเนินการเพียงผู้เดียวในท้องถิ่นนั้น หรือ ภูมิภาคหนึ่ง แต่ในบางกรณีอาจมีผู้ดำเนินการหลายคนหรือหลายกลุ่มในการผลิตสินค้า/บริการชนิดเดียวกัน กรณีที่การตัดสินใจเลือกผู้จัดหาสินค้า/บริการ (ผู้รับสัมปทาน) ส่วนมากจะถือเอาผู้ประมูลราคาสูงสุด ผู้ที่ได้รับสิทธิพิเศษในการดำเนินการจะมีกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ มิใช่เป็นผู้จัดผลิตตลอดไป

การแปรรูปวิธีนี้รัฐบาลไม่ต้องเป็นผู้จัดหาสินค้า/บริการเอง แต่จะให้ภาคเอกชนเป็นผู้จัดหาสินค้า/บริการแทน และผู้ใช้สินค้าหรือบริการต้องจ่ายค่าสินค้าหรือบริการเป็นการตอบแทนแก่ภาคเอกชน ส่วนรัฐวิสาหกิจจะได้รับผลตอบแทนจากการแบ่งรายได้จากเอกชน

1.6 การให้เช่า (Leasing)

ถ้ารัฐวิสาหกิจใดรัฐไม่ต้องการที่จะจัดหาและผลิตสินค้า/บริการนั้น อาจเนื่องมาจากการดำเนินการขาดทุน หรืออาจเป็นเหตุผลอื่นๆ รัฐก็สามารถนำกิจการนั้นมาให้เอกชนเช่า ลักษณะการให้เอกชนเช่า จะเป็นการให้เช่าทรัพย์สินของรัฐ โดยความเป็นเจ้าของทรัพย์สินยังเป็นของรัฐอยู่ เพียงแต่รัฐให้เอกชนเช่าเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ อาจรวมทั้งการให้เช่าสถานที่ด้วย เพราะรัฐไม่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติอีกต่อไป อาจกล่าวได้ว่าการให้เช่าคือการโอนความเป็นเจ้าของเพียงชั่วคราว พอหมดระยะเวลาเช่า ทรัพย์สินก็กลับมาเป็นของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจตามเดิม

รัฐหรือรัฐวิสาหกิจจะให้เช่าโดยการทำการแข่งขันประมูลราคา และจะเลือกเอารายที่เสนอผลตอบแทนสูงสุด (ค่าเช่า) วิธีนี้รัฐจะได้รายได้จากค่าเช่า และสามารถประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อทรัพย์สินและงบประมาณด้านการดำเนินการจัดหาและจัดผลิตด้วย เพราะเอกชนจะเป็นผู้รับภาระในการดำเนินการเอง ทั้งทางด้านควบคุมการดำเนินงาน บำรุงรักษา และจัดเก็บรายได้จากการดำเนินงาน เหมือนกับกิจการนั้นเป็นของเอกชนเอง

วิธีแบบเทิร์นคีย์ (Turn-key) หรือการเช่าสมบุรณ์แบบ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการให้เช่า โดยที่รัฐสามารถลดภาระในด้านการจัดหาและผลิต รวมทั้งภาระด้านการเงิน โดยปล่อยให้เอกชนดำเนินการแทนเช่น โครงการสร้างทางด่วนพิเศษ การสร้างสนามบิน ซึ่งรัฐบาลมอบให้เอกชนรับผิดชอบในการดำเนินการ โดยมีสัญญาก่อสร้างระยะหนึ่ง เมื่อเอกชนสร้างเสร็จแล้วดำเนินการเก็บรายได้จากผู้ใช้บริการ เพื่อนำรายได้เหล่านั้นมาชดใช้แหล่งเงินกู้ซึ่งเอกชนกู้มาก่อนสร้าง เมื่อสัญญาสิ้นสุดตามที่ตกลงกันไว้ รัฐบาลจะเข้าไปรับช่วงดำเนินการต่อไป

1.7 การเก็บค่าบริการ (User Charge)

การให้บริการของรัฐเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยปกติจะมาในรูปของการผลิตและแจกจ่ายให้ประชาชนโดยไม่เรียกเก็บค่าบริการ เงินที่ใช้จนเจือค่าใช้จ่ายในการผลิตและการดำเนินงาน มาจากการเก็บภาษี ซึ่งประชาชนผู้เสียภาษีบางคนได้รับสินค้า/บริการนั้นหรือบางคนอาจไม่ได้ใช้บริการนั้นเลย แต่ต้องจ่ายภาษีเช่นเดียวกัน

ดังนั้นรัฐจึงนำวิธีการของภาคเอกชนมาใช้โดยเรียกเก็บค่าบริการจากประชาชนที่ได้รับประโยชน์หรือรับบริการโดยตรงจากการบริโภคสินค้า/บริการนั้นๆ ซึ่งก็เท่ากับเป็นการให้ผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้า/บริการ

1.8 การให้ตัวรับบริการ และเงินอุดหนุน (Voucher and Grant)

การให้ตัวรับบริการแก่ผู้บริโภค (Voucher) เพื่อใช้ซื้อสินค้า/บริการที่กำหนดไว้ในตัวรับบริการกับผู้ผลิตเอกชนในตลาดเฉพาะผู้ผลิตที่ยินยอมรับตัวรับบริการ ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อจากผู้ประกอบการ(ในโครงการ) ที่ให้บริการได้ดีที่สุด(คุณภาพดีที่สุด หรือราคาต่ำสุด) ผู้ผลิตเอกชนก็ย่อมต้องแข่งขันกัน เพื่อให้ได้ลูกค้ามากที่สุด เพราะสามารถนำตัวรับบริการที่ได้รับไปแลกเปลี่ยนเงินสดจากรัฐ วิธีการนี้รัฐยังเป็นผู้จัดหาและจัดผลิตอยู่ เพียงแต่ไม่ยอมเป็นผู้ผลิตเองโดยตรง ผู้บริโภคก็ยังคงมีเสรีภาพในการเลือกใช้บริการจากระบบตลาด วิธีนี้จะช่วยสนับสนุนการขยายตัวของบทบาทผู้ผลิตเอกชนในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยรัฐยังมีภาระเป็นผู้จ่ายเงิน แต่ไม่ต้องมีภาระในการผลิตเอง

การให้เงินอุดหนุน (Grant) เป็นการที่รัฐให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในขณะที่ผู้บริโภครู้สึกต้องซื้อสินค้า/บริการจากผู้ผลิตเหล่านี้โดยจ่ายราคาตามตลาดกำหนด อย่างไรก็ตาม ราคาดังกล่าวจะเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาที่เป็นจริง เนื่องจากผู้ผลิตได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลแล้ว เพื่อชดเชยส่วนที่ขาดไป วิธีการนี้รัฐสามารถลดภาระในการจัดหาและจัดผลิต เพราะได้มอบหน้าที่ให้เอกชนทำแทน

1.9 การเพิ่มความเสรีในการดำเนินการ (Liberalization)

หมายถึง การเปิดโอกาสให้มีการประกอบการโดยเสรี โดยความหมายแบบแคบ หมายถึงการยกเลิกหรือผ่อนคลายสถานการณ์ที่กีดขวางการพัฒนาของตลาดแข่งขัน เพื่อให้องค์กรต่างๆ มีความคล่องตัวในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

การเพิ่มความเสรีในการดำเนินการ มีความหมายใกล้เคียงกับ "การยกเลิกการควบคุม" (Deregulation) เป็นการผ่อนคลายการควบคุมของรัฐในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าไปดำเนินการในกิจกรรมที่มีแนวโน้มผูกขาด เพื่อลดการผูกขาดหรืออย่างน้อยที่สุด เพื่อคงระดับการผูกขาดไว้ไม่ให้เกิดขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น รัฐวิสาหกิจสาธารณูปโภค การขนส่ง และการสื่อสาร เป็นต้น การลดการควบคุมนี้ได้รวมถึง การผ่อนคลายกฎต่างๆ และการควบคุมของรัฐที่มีต่อรัฐวิสาหกิจให้สามารถดำเนินการได้คล่องตัวยิ่งขึ้น การลดการควบคุมเป็นก้าวแรกที่น่าไปสู่การแข่งขันอย่างเสรี ซึ่งจะมีผลดีต่อผู้บริโภค ทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคา มีการนำเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้น

วิธีนี้ เป็นการลดบทบาทหรือภาระในการจัดหาและผลิตสินค้าของรัฐลง นำเอาระบบตลาดมาใช้ในส่วนการผลิตต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดหาและผลิตสินค้าให้มากขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพในราคาถูกลงด้วย

ยังมีลักษณะ/รูปแบบบางอย่างสำหรับการดำเนินการของรัฐที่ไม่ควรจัดอยู่ในแนวคิดของการให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐ ได้แก่

1. การใช้วิธีจัดการแบบธุรกิจในรัฐวิสาหกิจ การที่รัฐวิสาหกิจในปัจจุบันไม่ได้บริหารอย่างหน่วยธุรกิจในปัจจุบัน เป็นความผิดพลาดของการควบคุมของรัฐบาลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อให้มีการดำเนินการแบบธุรกิจ

ดังนั้นการบังคับให้รัฐวิสาหกิจมีการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้จึงไม่ถือว่าเป็นการให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐ

2. การกู้ยืมในตลาดหุ้นของรัฐวิสาหกิจที่มาในรูปของการขายพันธบัตร (ไม่ใช่หุ้นสามัญ) ถือว่าเป็นการระดมเงินกู้ปกติที่ทำกันอยู่แล้วโดยวิธีของการบริหารธุรกิจ การกู้ยืมไม่สัมพันธ์กับการเป็นเจ้าของ

3. การปรับเปลี่ยนราคาค่าบริการของรัฐวิสาหกิจ ต่างจากการให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐกรณีการเรียกเก็บค่าบริการการปรับเปลี่ยนราคาคือเดิมก็มีการเก็บค่าบริการอยู่แล้วแต่การเรียกเก็บค่าบริการคือการเก็บค่าบริการที่เดิมไม่เคยมีการเก็บมาก่อน

2. เหตุผลที่ทำให้รัฐตัดสินใจให้เอกชนเข้ามาดำเนินการแทนรัฐ

2.1 การขาดประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรและการบริหาร ทั้งในแง่ของการจัดหาบริการ/สินค้า การเงินและบุคลากร

เนื่องจากสภาพความล้มเหลวของภาครัฐโดยรัฐวิสาหกิจในการดำเนินการในระบบเศรษฐกิจ ทั้งในแง่ของการไม่สามารถจัดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและการขยายตัวมากเกินไปของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ทำให้รัฐต้องใช้จ่ายเงินงบประมาณจำนวนมากและเพิ่มขึ้นตลอด การมีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นหมายถึงการที่รัฐต้องมีการเก็บภาษีจากรายการสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน และเกี่ยวพันกับการกู้ยืมในวงเงินที่สูงขึ้นเพื่อจุนเจือการขาดดุลของงบประมาณแผ่นดิน สภาพเช่นนี้จำเป็นต้องหามาตรการในการช่วยลดอัตราการขยายตัวของรายจ่าย พร้อมกับ การเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้จ่ายในภาครัฐ

มาตรการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ภายใต้ภาวะกดดันดังกล่าวก็คือ การฟ้องถ่ายภารกิจบางอย่างให้เอกชนไปจัดให้บริการแทน เช่น ภารกิจที่รัฐไม่จำเป็นต้องให้บริการเพราะเอกชนก็สามารถดำเนินการให้บริการได้ กิจการเชิงพาณิชย์ที่รัฐบาลอาจดำเนินการอยู่แต่ก็เป็นภาระของรัฐบาล และหรือไม่สามารถสนองตอบวัตถุประสงค์รัฐบาลอีกต่อไป กิจการนั้นก็ สามารถถ่ายเทให้เป็นภาระของภาคเอกชนได้

นอกจากภาวะกดดันด้านงบประมาณแล้ว ประสิทธิภาพของการทำงานของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจก็มีส่วนในการเรียกร้องให้มีการแปรรูป การทำงานของคนกลุ่มนี้จะหย่อนยานในความกระตือรือร้นต่อการทำงาน และไม่มุ่งที่จะสร้างกำไรหรือความสัมฤทธิ์ผลสูงสุดให้อย่างจริงจัง พร้อมๆ กับมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายสิ่งต่างๆ ในการทำงานอย่างฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ เพราะความเสียหายที่เพิ่งเกิดขึ้นนั้นไม่ได้ตกเป็นภาระของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่เป็นของรัฐ (นั่นคือ ประชาชนของประเทศ)

และอีกประการหนึ่ง ก็เพราะประโยชน์ที่เพิ่งเกิดขึ้นจากประสิทธิภาพของการทำงานของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งปรากฏในรูปของระดับความสัมฤทธิ์ผลหรือกำไรที่สูงขึ้น ก็หาได้ตกอยู่กับผู้ทำงานเหมือนเอกชน ทำให้ขาดกลไกที่ทำให้ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจพยายามสร้างกำไรให้องค์กร

ในขณะเดียวกันก็เป็นที่ตระหนักด้วยเช่นกันว่า กิจกรรมใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นกิจการในภาครัฐก็ดี และแม้ในกิจการในภาคเอกชนก็ดี หากไม่มีการแข่งขันกันแล้ว โอกาสที่กิจการนั้นๆ จะดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพในรูปที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (ทั้งในแง่ของคุณภาพบริการ ปริมาณของการบริการ ตลอดจนอัตราค่าบริการ) ยากจะเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าของกิจการที่ปราศจากการแข่งขันและอยู่ในภาวะผูกขาดการบริการดังกล่าว เจ้าของไม่มีแรงจูงใจอะไรที่จะต้องกระทำเช่นนั้น การไม่ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพก็สามารถทำให้เจ้าของกิจการที่ดำรงอยู่ได้อย่างมีกำไรตามที่ต้องการ ดังนั้น การที่รัฐบาลกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่สนับสนุนให้มีกิจการผูกขาดดำรงอยู่ และหรือมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคของการแข่งขันระหว่างกิจการ ก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนให้เกิดภาวะการขาดประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งความด้อยประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ซึ่งส่งผลในการลดสวัสดิการของระบบเศรษฐกิจไป

2.2 ความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าของภาคเอกชน

เดิมที่การผลิตสินค้า/บริการต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดผลิตเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสินค้าหลายอย่างต้องใช้ทุนในการดำเนินการมาก รวมทั้งต้องใช้เทคนิคที่ค่อนข้างยากเพื่อจัดการผลิต แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป เอกชนเริ่มมีการสะสมทุน รวมทั้งมีการเรียนรู้ในการวิจัยและ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ มากขึ้น นอกจากนี้การสนองตอบต่อตลาดของภาคเอกชนนั้นรวดเร็วกว่าภาครัฐเพราะมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากกว่า

ดังนั้นเอกชนทั้งในฐานะของผู้ผลิต และผู้บริโภคจึงได้พยายามเรียกร้องให้เอกชนเป็นผู้จัดผลิตสินค้าบางอย่างที่รัฐเคยเป็นผู้ผลิต ซึ่งรัฐก็มองเห็นว่าทุนและความรู้ที่เอกชนมี ก็เพียงพอที่จะทำการผลิตสินค้า/บริการขึ้นเองได้ ซึ่งจะช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพ เพราะเกิดการแข่งขันกันระหว่างผู้ผลิต ทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้า/บริการที่มีคุณภาพดี หรือราคาถูกที่สุด

2.3 ปัจจัย/แนวคิดทางการเมือง

กระแสความคิดเรื่องการให้เอกชนดำเนินการทางเศรษฐกิจแทนรัฐ รวมทั้งการเรียกร้องการปลดปล่อยให้เอกชนสามารถดำเนินการได้อย่างเสรีมากขึ้น เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคพาณิชย์นิยม และกระแสความคิดอันมักถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงเมื่อรัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้ลุล่วงไปได้

ในช่วงเวลาไม่นานมานี้ (ปลายทศวรรษที่1970's จนถึงต้นทศวรรษที่1980's) แนวคิดเรื่องการให้เอกชนเข้ามาดำเนินการแทนรับได้กลับมาแพร่หลายในหมู่ของนักรัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์อย่างกว้างขวาง โดยเริ่มจากประเทศอังกฤษ และอเมริกาตามลำดับ ซึ่งกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เพราะภาวะของรัฐบาลมีมากเกินไปจนไม่สามารถจัดการกับปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีผล หมุนเวียนคิดทั้งหลายเหล่านี้จึงได้มีการเสนอให้นำแนวคิดเหล่านี้เข้ามา

แนวคิดนี้ได้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของผู้มีอำนาจทางการเมืองของอังกฤษและอเมริกา และได้มีการนำแนวคิดไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อดำเนินการ เพื่อช่วยลดภาระของรัฐในการจัดหาและจัดผลิตสินค้า/บริการ โดยให้เอกชนเข้ามาช่วยจัดหาและจัดผลิตตามกลไกตลาด หลังจากได้ดำเนินการพบว่าปัญหาทางเศรษฐกิจได้ลดน้อยลง จึงได้มีการปฏิบัติกันเรื่อยมา

ส่วนในประเทศอื่นๆ เมื่อเห็นว่าประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจเช่น อังกฤษและอเมริกาสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นนโยบายทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างดี จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาดำเนินการบ้าง ทำให้เกิดการแพร่หลายออกไปทั่วโลก รวมทั้งในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย

จากปัจจัยทั้งสามประการข้างต้นเกิดขึ้นในภาวะที่ส่งเสริมซึ่งกัน ก็ไม่ยากที่นโยบาย
เรื่องการให้เอกชนดำเนินกิจกรรมแทนรัฐจะถูกนำเข้ามาใช้ กล่าวคือ ในขณะที่เศรษฐกิจกำลัง
ประสบปัญหา ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขยายตัวมากเกินไปของภาครัฐ ทำให้หนักคิทั้งหลายพยายาม
หาทางแก้ไข โดยเสนอแนวความคิดการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ เพื่อช่วยลดภาระ
การผลิตและลดงบประมาณที่ต้องใช้อุดหนุนกิจการต่างๆ นอกจากนี้การปล่อยให้เอกชนเข้ามาก็ยัง
มีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพแก่ส่วนรวม เพราะมีการแข่งขันกันให้บริการ เมื่อแนวคิดนี้เป็น
ที่ยอมรับของผู้บริหารประเทศ ประกอบกับความพร้อมของผู้ผลิตภาคเอกชนทั้งในด้านของทุน
ความรู้และการบริหารงานในการที่จะสนองนโยบายของรัฐ เมื่อทุกอย่างสอดคล้องกันนโยบายก็
ถูกนำมาดำเนินการอย่างจริงจัง และในหลายประเทศก็สามารถช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ จึง
เป็นมูลเหตุจูงใจอีกประการหนึ่งที่ทำให้อีกหลายประเทศปฏิบัติตาม

3. วัตถุประสงค์ของการให้เอกชนดำเนินกิจกรรมแทนรัฐ

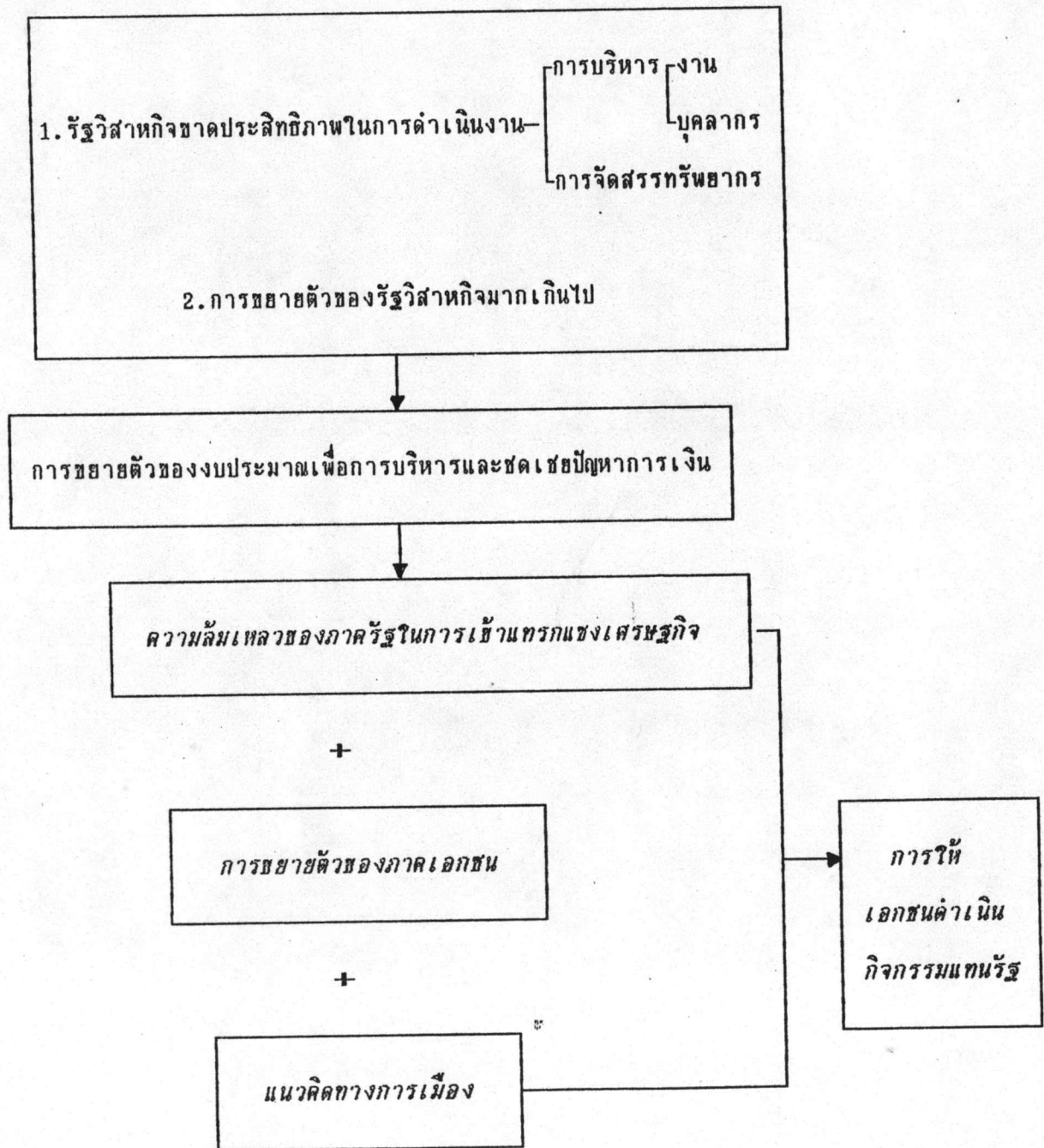
วัตถุประสงค์ของการแปรรูปสามารถแยกออกได้เป็น 2 ระดับคือวัตถุประสงค์ในเชิง
มหภาคและวัตถุประสงค์ในเชิงจุลภาค วัตถุประสงค์ในเชิงมหภาคเป็นการพิจารณาในภาพรวม
ส่วนเชิงจุลภาคเป็นการพิจารณาเป็นรายกรณี ทั้งนี้กิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่นำมาแปรรูปนั้นมีความ
แตกต่างกันมาก ย่อมมีโอกาสมากเช่นกันที่การแปรรูปมุ่งหวังประโยชน์ไม่ตรงกัน

วัตถุประสงค์ในเชิงมหภาค เช่น การขยายตัวของภาคเอกชนในฐานะเป็นผู้สร้าง
ความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ การเพิ่มภาวะการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลง
สัดส่วนของบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชน การเพิ่มประสิทธิภาพในภาครัฐ การลดอัตรา
การขยายตัวของรายจ่ายสาธารณะ

วัตถุประสงค์ในระดับจุลภาค เช่น ขยายการถือหุ้นของประชาชนในรัฐวิสาหกิจ (ที่
แปรรูป) ลดภาระทางการเงินของรัฐบาลกลางที่ให้กับกิจการ (ที่แปรรูป) นำระบบการบริหาร
งานแบบอาชีพมาใช้กับรัฐวิสาหกิจ (ที่แปรรูป) เพิ่มคุณภาพของบริการ (ที่แปรรูป) ทำให้การให้
บริการของรัฐ (ที่แปรรูป) สนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว ลดต้นทุนการผลิตบริการ
(ที่แปรรูป) ของรัฐ

แผนภาพที่ 2.1

แผนภาพแสดงที่มาของแนวคิดการให้เอกชนดำเนินกิจกรรมแทนรัฐ

สวัสดิการสังคม

สวัสดิการ หมายถึง ฐานะความเป็นอยู่ (well-being) หรือความสุข เป็นสถานะที่พึงปรารถนา สวัสดิการของสังคม จะประกอบขึ้นจากความพอใจของบุคคลแต่ละคนในสังคม โดยมีข้อสมมติว่าความพอใจของบุคคลแต่ละคนต้องไม่ถูกกำหนดโดยบุคคลอื่น ๆ หรือสังคมไม่มีผู้เผด็จการสำหรับการเลือกบริโภค สามารถแสดงสวัสดิการของสังคมเป็นฟังก์ชันสวัสดิการของสังคม* ได้ดังนี้

$$W = w(u_1, u_2, \dots, u_n)$$

โดยที่ W คือ สวัสดิการของสังคม

u_i คือ อรรถประโยชน์รวมในสังคม

i คือ บุคคลต่างๆ ในสังคม โดยที่ $i=1, 2, \dots, n$

อรรถประโยชน์ของแต่ละบุคคลที่ประกอบขึ้นเป็นสวัสดิการของสังคม เกิดขึ้นจากการที่บุคคลแต่ละคน (ในฐานะครัวเรือน) ได้รับการบริโภคสินค้าได้ตามความพอใจเพื่อให้เกิดความกินดีอยู่ดี โดยเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับนั้นมีคุณค่าเท่ากับเงิน/รายได้ที่ต้องจ่ายไปในการซื้อสินค้าและบริการ การบริโภคของผู้บริโภคจะถูกจำกัดอยู่ภายใต้รายได้ที่มี ทัวไปมักสมมติให้คงที่ ณ เวลาหนึ่งๆ ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ส่วนบุคคลที่เกิดจากการบริโภคสินค้าต่างๆ สามารถแสดงได้ดังนี้

$$u_i = u(x_1, x_2, \dots, x_n)$$

ในขอบเขต $I - p_j x_j = 0$

โดยที่ u_i คือ อรรถประโยชน์ของบุคคล

x_j คือ ชนิดของสินค้าและบริการ โดยที่ $j=1, 2, \dots, n$

p_j คือ ราคาสินค้า/บริการชนิดต่างๆ

I คือ รายได้ของครัวเรือนซึ่งกำหนดให้มีค่าคงที่

*

---

*ในทางทฤษฎีอาจมีฟังก์ชันสวัสดิการสังคมจำนวนมากหมายถึงมีขึ้นอยู่กับการรวมความพอใจของบุคคลต่างๆ ในสังคมขึ้นมาเป็นฟังก์ชันสังคม ในบางฟังก์ชันอาจรวมความพอใจของทุกคน ขณะที่ฟังก์ชันอื่นๆ อาจคิดเฉพาะความพอใจของคนบางคน

การวัดความพอใจของมนุษย์แต่ละคน ที่ประกอบขึ้นเป็นสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องยาก เพราะเกิดปัญหาว่าจะเปรียบเทียบความพอใจของคนสองคน/ทุกคนในสังคมอย่างไร เนื่องจาก การบริโภคสินค้าและบริการอย่างเดียวกันและมีบริการบริโภคเท่ากัน ไม่จำเป็นต้องทำให้บุคคลเกิด อรรถประโยชน์ขึ้นเท่ากัน เพราะสินค้าชนิดหนึ่งๆยังมีคุณลักษณะ* Characteristic/Attribute) ที่แตกต่างกันไป เช่น คุณภาพในตัวสินค้า คุณภาพในบริการความรวดเร็ว หรือระดับเทคโนโลยีใน ตัวสินค้า เป็นต้น คุณลักษณะที่ต่างกัน จะมีผลทำให้อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับอรรถประโยชน์ จากการบริโภคสินค้าต่างกันถ้าหากจะเขียนความสัมพันธ์เพื่อแสดงตัวกำหนดอรรถประโยชน์จาก การบริโภคสินค้าชนิดหนึ่งสามารถแสดงได้คือ

$$U_{x,i} = f(Q_1, Q_2)$$

โดยที่ $U_{x,i}$ คือ ความพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดหนึ่งๆ

Q_1 คือ ปริมาณสินค้าหรือบริการที่ได้บริโภค(Quantity)

Q_2 คือ คุณสมบัติที่ประกอบอยู่ในตัวสินค้า หรือคุณลักษณะ(Characteristic)

ดังนั้นในการที่จะวิเคราะห์ถึงสวัสดิการสังคม โดยผ่านอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับ จากการบริโภคสินค้า จึงต้องทำทั้งในมิติของปริมาณและคุณสมบัติที่ประกอบในตัวสินค้าที่ผู้บริโภคจะ ได้รับ เนื่องจากการพิจารณาเพียงด้านปริมาณนั้นยังไม่สมบูรณ์พอ การพิจารณาทั้งสองด้านเพื่อ กำหนดนโยบาย จะช่วยให้สามารถกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของสวัสดิการได้ ถูกต้อง สำหรับความสะดวกในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ควรจะแยกวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ และคุณลักษณะออกจากกันเสียก่อน แล้วจึงนำมารวมกันในภายหลัง ซึ่งในลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึง แนวคิดที่เกี่ยวเนื่องกับสวัสดิการ

---

*คุณลักษณะ หมายถึง คุณสมบัติที่ประกอบอยู่ในตัวสินค้า ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์ จากคุณสมบัตินี้ด้วย ในบางที่ให้ความหมายว่าหมายถึงคุณภาพของตัวสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้ รับจากสินค้า/บริการ

สวัสดิการสูงสุดตามหลักพิจารณาของพาเรโต

เพื่อให้การวิเคราะห์สวัสดิการไม่ต้องประสบปัญหาการเปรียบเทียบระดับความพอใจของบุคคลต่างๆ จึงได้มีการเสนอวิธีไปศึกษาในเรื่องของประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) แทน โดยกำหนดให้สินค้าชนิดเดียวกันมีคุณสมบัติเหมือนกัน (Homogenous) แล้ววิเคราะห์ในเชิงปริมาณสินค้าเพียงด้านเดียว (Product Approach) เพื่อให้สามารถศึกษาผลของนโยบายเศรษฐกิจต่างๆ ต่อสวัสดิการสังคมได้

การวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ต้องอาศัยหลักพิจารณาของพาเรโต (Pareto Criteria) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในระบบเศรษฐกิจหากสามารถทำให้คนในสังคมอย่างน้อยที่สุดหนึ่งคนมีความพอใจสูงขึ้น โดยไม่ทำให้คนอื่นๆ ในสังคมมีความพอใจลดลงจากเดิม เราเรียกการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับหลักพาเรโต และถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือหมายถึง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เป็นไปตามหลักของพาเรโต ย่อมทำให้สังคมโดยรวมมีสวัสดิการสูงขึ้น สรุปคือ เมื่อใดก็ตามที่บุคคลใดได้รับความพอใจ (อรรถประโยชน์) สูงขึ้น โดยไม่ทำให้ความพอใจของผู้อื่นลดลง แสดงว่าความพอใจของสังคมโดยรวมหรือสวัสดิการของสังคมดีขึ้น

การบรรลุถึงสวัสดิการสังคมสูงสุดตามหลักพิจารณาของพาเรโต จะต้องประกอบด้วย เงื่อนไขทางการผลิต การบริโภคและการแลกเปลี่ยน คือต้องมีการจัดสรรทรัพยากรและผลิตผลระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในสังคมที่อยู่ในลักษณะที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เงื่อนไขนี้จะเป็นจริงในทุกๆ ระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นระบบทุนนิยมหรือสังคมนิยม เพียงแต่เครื่องมือที่ใช้เพื่อบรรลุสวัสดิการสังคมนั้นต่างกัน คือในระบบทุนนิยมกลไกราคาเป็นเครื่องมือในการประกอบระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะสวัสดิการสูงสุด ส่วนในระบบสังคมนิยมใช้การจัดการของรัฐบาล

เงื่อนไขในการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจอยู่ในสถานภาพของความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจตามพิจารณาของพาเรโต ก็ต่อเมื่อเกิดควมมีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ครบถ้วนทุกด้าน

1. การจัดสรรสินค้าระหว่างผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ
2. การจัดสรรปัจจัยการผลิตระหว่างการผลิตสินค้าชนิดต่างๆ
3. การจัดสรรส่วนของสินค้าชนิดต่างๆ ที่จะผลิตร่วมกันจากจำนวนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่

1. ประสิทธิภาพในการจัดสรรสินค้าระหว่างผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ

การจะบอกว่าบุคคลแต่ละคนจะเลือกบริโภคสินค้า/บริการแต่ละชนิดเป็นปริมาณเท่าใด ภายใต้อำนาจจำกัดทางรายได้ของเขา จึงจะทำให้เขาเกิดความพอใจสูงสุด การวิเคราะห์ที่ต้องอาศัย ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริโภค(แต่ละคน) จะได้รับความพอใจสูงสุดต่อ เมื่อเขาเลือกบริโภคสินค้าแต่ละชนิดจนถึงภาวะที่อรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย(MU) ที่ได้รับจาก สินค้ามีค่าเท่ากับราคาสินค้า(P) นั้นๆ และในภาวะที่ต้องเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการหลายๆ กัน หลายชนิดในเวลาเดียวกัน ผู้บริโภคจะเลือกบริโภคจนระดับอัตรากำไรทดแทนกันของสินค้าที่เลือก (MRS) มีค่าเท่ากับอัตรารอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าต่างๆ หรือ กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ จะเลือกบริโภคในจนถึงปริมาณที่สัดส่วนอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายต่อ ราคาสินค้าแต่ละชนิดเท่ากัน

ถ้าสมมติให้มีสินค้าที่ผู้บริโภคเลือกบริโภคแล้วทำให้เกิดความพอใจอยู่ 2 ชนิด คือสินค้า x และสินค้า y สามารถแสดงเงื่อนไขความพอใจสูงสุดสำหรับการบริโภคสินค้าทั้ง 2 ชนิด ดังนี้

$$MRS_{xy} = \frac{x}{y} = \frac{MU_x}{MU_y}$$

หรือ

$$\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y}$$

ถึงแม้จะทราบว่าความพอใจสูงสุดของแต่ละคนในการเลือกสินค้า/บริการต่างๆ เพื่อ การบริโภคจะเป็นไปตามเงื่อนไขอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายที่ได้รับ ยังไม่เพียงพอในการเกิด ประสิทธิภาพในการบริโภค เพราะในสังคมยังประกอบด้วยบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในฐานะของผู้บริโภค เช่นเดียวกันและสินค้าที่เลือกบริโภคก็มีอยู่จำกัด

เราสามารถประยุกต์หลักการวิเคราะห์ความพอใจของบุคคลคนเดียวใช้กับบุคคลหลายคนได้ คือ บุคคลต่างๆจะนำของมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อแบ่งกันบริโภคหรือเลือกบริโภคสินค้าจนถึงจุดที่อัตราส่วนอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายที่ได้รับจากสินค้าที่เลือกบริโภคของทุกคนเท่ากัน เมื่อถึงระดับนั้นความพอใจของบุคคลแต่ละคนในสังคมจะเป็นภาวะที่สูงสุดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อีก เมื่อความพอใจของคนสูงสุดก็เป็นภาวะที่ความพอใจของสังคมสูงสุดด้วย สามารถแสดงได้ในกรณีที่มีสินค้าเพื่อการบริโภค 2 ชนิด สำหรับให้ทุกคนเลือกบริโภค ดังนี้

$$MRS^1_{xy} = MRS^2_{xy} = \dots = MRS^n_{xy} = \frac{MU_x}{MU_y}$$

สรุปคือภาวะที่ความพอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งสูงสุดมิได้ประกันว่าความพอใจของสังคมหรือสวัสดิการของสังคมสูงสุดเสมอไป ยกเว้นกรณีที่ความพอใจในการบริโภคของทุกคนในสังคมสูงสุดเท่านั้นจึงเป็นภาวะที่การบริโภคในสังคมเกิดความพอใจสูงสุด การที่จะไปให้ถึงภาวะดังกล่าวจะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันบริโภคระหว่างบุคคลในสังคม

2. ความมีประสิทธิภาพในการจัดสรรปัจจัยการผลิตระหว่างการผลิตสินค้าชนิดต่างๆ

การผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การผลิตที่ทำการผลิตที่ประหยัดต้นทุนได้มากที่สุด สำหรับการผลิตคงที่ในระดับหนึ่ง หรือการผลิตให้ได้ผลผลิตมากที่สุด เมื่อมีต้นทุนคงที่ระดับหนึ่ง สรุปคือการใช้ปัจจัยการผลิตทุกอย่างที่มีอย่างเต็มที่

ถ้าต้องการวิเคราะห์ความมีประสิทธิภาพการผลิต ภายใต้อุปกรณ์ที่มีปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดปริมาณหนึ่ง (มีปัจจัยหลายชนิดแต่ทุกชนิดมีปริมาณจำกัด) ทำอย่างไรจึงเกิดผลผลิตมากที่สุดต้องพิจารณาผลผลิตที่ได้จากปัจจัย ในการผลิตผู้ผลิตจะนำปัจจัยที่มีผสมกันในสัดส่วนต่างๆที่คิดว่าจะทำให้ผลผลิตมากที่สุด ภายใต้อุปกรณ์การผลิต/วิธีการผลิตหนึ่ง ในการใช้สัดส่วนปัจจัยที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดปริมาณผลผลิตที่แตกต่างกันด้วย ปริมาณผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงจากการใช้ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไป (เนื่องจากเปลี่ยนสัดส่วนการใช้ปัจจัย) เรียกว่า ผลผลิตหน่วยสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัย (MP)

ณ. ระดับที่มีผลผลิตสูงสุดจะเป็นระดับที่ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการใช้ปัจจัยอย่างใด ผลผลิตก็ไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้ สื่อความถึงว่าปัจจัยการผลิตนั้นถูกใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ คือ สัดส่วนการทดแทนทางเทคนิคหน่วยสุดท้ายของปัจจัยการผลิตที่นำมาผลิต (MRTS) เท่ากับสัดส่วนผลผลิตหน่วยสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัย (MP) สามารถในรูปสมการภายใต้ข้อสมมุติของการใช้ปัจจัย 2 ชนิด คือ ปัจจัยแรงงาน (L) และปัจจัยทุน (K) ดังนี้

$$MRTS_{K,L} = \frac{L}{K} = \frac{MP_K}{MP_L}$$

เมื่อทราบถึงประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้าแต่ละอย่าง ก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะพิจารณาหา การผลิตที่มีประสิทธิภาพของสังคมในการผลิตสินค้าหลายๆ อย่างพร้อมกัน อย่างมีประสิทธิภาพในการผลิต หลักการพิจารณาระดับการผลิตสินค้า (ทุกชนิดที่มีในสังคม) เพื่อก่อให้เกิดสวัสดิการของสังคมที่ดีขึ้น คล้ายกับการพิจารณาเรื่องของการบริโภคคือต้องให้มีการผลิตในสินค้าทุกอย่างที่มีในสังคมเกิดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเสียก่อน จึงบอกได้ว่าเป็นภาวะที่มีการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม นั่นคือดุลยภาพในการผลิตของสังคมจะเกิดขึ้นที่จุดซึ่ง MRTS ของผลิตผลทุกอุตสาหกรรมมีค่าเท่ากัน ในภาวะนั้นปัจจัยการผลิตจะถูกใช้จนเต็มประสิทธิภาพถึงแม้จะมีการเปลี่ยนสัดส่วนปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมอย่างไรก็ตาม จะไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้อีกสามารถแสดงเงื่อนไขการผลิตสินค้าต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้ดังนี้

$$MRTS^1_{K,L} = MRTS^2_{K,L} = \dots = MRTS^n_{K,L}$$

3. ประสิทธิภาพในการจัดสรรส่วนของสินค้าชนิดต่างๆ ที่จะผลิตร่วมกันจากจำนวนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่

เมื่อได้แสดงเงื่อนไขของการผลิตที่จะช่วยนำไปสู่ภาวะสวัสดิการสังคมสูงสุด พบว่าในความจริงปัจจัยการผลิตจำนวนหนึ่ง สังคมสามารถผลิตสินค้าได้หลายวิธี ในแต่ละวิธี/เทคนิคการผลิต ทำให้เกิดดุลยภาพของการผลิตขึ้นแตกต่างกัน ปัญหาคือเราจะสามารถลดจำนวนจุดดุลยภาพ

ให้เหลือเพียงจุดเดียวได้หรือไม่ เพื่อเลือกวิธีการผลิตที่ดีที่สุด การตอบปัญหานี้ทำเมื่อพิจารณาการผลิตควบคู่กับเงื่อนไขการบริโภคและการแลกเปลี่ยน จะทำให้เราทราบว่าในบรรดาวิธีการผลิตต่างๆ วิธีการผลิตวิธีใดที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่ตอบสนองการบริโภคของสังคม ในระดับที่ทำให้สวัสดิการของผู้บริโภคในสังคมสูงสุด

จุดดุลยภาพสำหรับการพิจารณาเงื่อนไขด้านการผลิต การบริโภคและการแลกเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดสวัสดิการสังคมสูงสุด (ทั้งในด้านการผลิตและการบริโภค) จะมีเพียงจุดเดียว ซึ่งจะ เป็นจุดที่แสดงการจัดสรรทรัพยากรและผลิตผลระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในสังคม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และเป็นไปตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องในแง่ที่ว่า ผู้บริโภคมีเสรีภาพที่จะเลือกแสดงความต้องการในสิ่งบริโภคอุปโภค คือได้รับอรรถประโยชน์สูงสุด และผู้ผลิตมีเสรีภาพที่จะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองเห็นว่าสมควรที่สุด และเป็นการผลิตอย่างใช้ทรัพยากรเต็มประสิทธิภาพ ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสิทธิ์ที่จะทำการแลกเปลี่ยนตามความพึงพอใจโดยไม่มีใครบังคับ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 ฝ่าย ก็ต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดเห็นและความเต็มใจของทั้งสองฝ่ายว่า การแลกเปลี่ยนนั้นนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ตัวเอง ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนแล้ว ฝ่ายนั้นย่อมไม่มีอินดีที่จะทำการแลกเปลี่ยน

เครื่องมือที่ทำให้เกิดภาวะสวัสดิการสูงสุดภายใต้เงื่อนไขของพาเรโต

ตามที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่าในระบบเศรษฐกิจแต่ละแบบ การบรรลุสู่ภาวะสวัสดิการสูงสุดภายใต้เงื่อนไขของพาเรโต ต่างมีเครื่องมือที่ใช้จัดการแตกต่างกัน

ในระบบทุนนิยม ภายใต้ตลาดการแข่งขันสมบูรณ์ ประสิทธิภาพการผลิต และสวัสดิการของสังคม ภายใต้วินัจฉัยในเงื่อนไขของParato Optimalityจะประสบความสำเร็จทำให้การจัดสรรทรัพยากรและผลิตผลมีการกระจายโดยไม่สามารถจัดสรรใหม่ด้วยวิธีใดๆ ได้อีกแล้ว ที่จะทำ ให้บุคคลใดดีขึ้น หรือทำให้บุคคลใดเลวลง เงื่อนไขทั้ง 3 ที่ต้องบรรลุก่อนจึงทำให้สวัสดิการสูงสุด

ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะทำให้เงื่อนไขทั้ง 3 บรรลุได้ เนื่องจากข้อสมมติที่กำหนดว่า ผู้ผลิตจะพยายามหากำไรสูงสุด ทำให้เกิดการเหมาะสมทั้งระดับการผลิต ระดับการบริโภค ระดับเทคนิค และมีการกระจายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ควบคุมคือ กลไกราคา โดยมีข้อสมมุติว่าราคาที่ถูกกำหนดภายใต้ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะเป็นตัวกำหนดการจัดสรรทรัพยากร เมื่อใดที่กลไกราคายังคงสามารถจัดสรรการผลิตและการบริโภคได้ ถือว่าในเวลานั้นเกิดภาวะที่สวัสดิการสังคมสูงสุด กลไกราคาจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เมื่อภาวะของตลาดในขณะนั้นมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีผู้ซื้อ ผู้ขายสินค้าจำนวนมาก ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจะเป็นเพียงหน่วยย่อยๆ ของตลาด ดังนั้นผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจึงไม่มีอิทธิพลในตลาดไม่ว่าทางด้าน การกำหนดราคาหรือ ปริมาณการผลิต ราคาสินค้าในตลาดจึงมีเพียงราคาเดียว ซึ่งถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด ซึ่งทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต้องยอมรับราคานั้น หรือที่เรียกว่าเป็น "ผู้ตามราคา" (Price Taker)

2. สินค้าชนิดเดียวไม่มีความแตกต่างกัน (Homogenous) สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง ลักษณะ คุณภาพ หรือบริการที่ให้กับลูกค้า กล่าวคือ ในทัศนะของผู้ซื้อแล้วไม่ว่าเขาจะซื้อสินค้าจากผู้ขายรายใด ย่อมไม่รู้สึกว่าคุณภาพต่างจากผู้ขายรายอื่นๆ เลย ดังนั้นจึงไม่มีผู้ขายรายใดที่จะมีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้าเหนือผู้ขายรายอื่น

3. องค์กร/บริษัท (Firm) สามารถเข้า-ออกในตลาดได้เสรี ไม่มีการกีดกัน (Free Entry) ผู้ผลิตแต่ละรายสามารถเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรมได้โดยเสรี กล่าวคือ ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์นี้ ผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้ามาทำการผลิตแข่งขันกับผู้ผลิตได้โดยไม่มีข้อกีดขวางใดๆ ทั้งสิ้นดังนั้นในตลาดชนิดนี้ ถ้าผู้ผลิตได้รับกำไรเกินปกติ ก็จะต้องมีผู้ผลิตใหม่ๆ เข้ามาทำการผลิตแข่งขันกำไรของผู้ผลิตจึงลดลง จนในที่สุดแล้วผู้ผลิตทุกคนจะได้รับเพียงกำไรปกติเท่านั้นระยะยาว

4. องค์กรดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกำไรสูงสุด วัตถุประสงค์ของหน่วยธุรกิจในการดำเนินกิจการมีเป้าหมายหลักเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดภายใต้ราคาที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้อุปสงค์และอุปทานตลาด โดยหน่วยธุรกิจจะมีการปรับการผลิตของตนในระดับที่สามารถสร้างกำไรสูงสุดให้กับตนเอง

5. ไม่มีการควบคุมจากรัฐในตลาดและไม่มีการรวมตัวกันในตลาด ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายมีพฤติกรรมในตลาดที่เป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือจะไม่มีการรวมตัวกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เพื่อสร้างอิทธิพลในตลาดในการกำหนดราคาสินค้า ดังนั้นจึงไม่มีผู้ซื้อหรือผู้ผลิตรายใดที่จะ

สามารถกำหนดราคาสินค้าให้ต่างไปจากราคาตลาดได้ ความอิสระต่อกันในที่นี้ยังหมายถึงการไม่เข้าแทรกแซงของรัฐด้วย

6. ความรู้เรื่องข่าวสารข้อมูลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ผู้ซื้อและผู้ขายทุกรายจะรู้สภาพการณ์ของตลาดอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือถ้ามีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงในตลาดไม่ว่าจะเป็นทางด้านราคาหรือปริมาณการผลิต หรือสภาพการณ์ใดๆ ก็ตาม ผู้ซื้อและผู้ขายจะรู้ทันที และต่างก็จะปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสภาพการณ์นั้นๆ ดังนั้นในตลาดชนิดนี้ ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายไม่มีโอกาสที่จะกำหนดราคาสินค้าให้ต่างจากราคาตลาดได้

7. การเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตทำได้อย่างเสรีและไม่มีต้นทุนเกิดขึ้น ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ผู้ผลิตสามารถโยกย้ายสินค้าหรือปัจจัยการผลิตได้โดยไม่มีข้อจำกัด

Attribute Approach

แนวคิดเพื่อวิเคราะห์หาความเหมาะสมในการกำหนดนโยบายที่ทำให้เกิดภาวะสวัสดิการสูงสุดภายใต้เงื่อนไขของพาเรโต้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ (Product Approach) คือ พยายามหาปริมาณการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนที่ทำให้เกิดความพอใจแก่ทุกคน และความพอใจนี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นได้อีก

การวิเคราะห์ของพาเรโต้พบว่ากลไกราคา จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมเกิดสวัสดิการการสูงสุด การที่กลไกราคาจะทำงานได้ หมายถึงสภาพตลาดต้องมีลักษณะเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะสำคัญประการหนึ่งในคุณสมบัติของตลาดแข่งขันสมบูรณ์คือสินค้าเป็น Homogenous แต่ในความเป็นจริงสินค้าทั้งหลายไม่ได้มีคุณสมบัติเหมือนกัน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะสรุปว่าความพอใจของแต่ละบุคคลอันประกอบขึ้นเป็นสวัสดิการนั้น เกิดขึ้นจากระดับสินค้าที่ได้บริโภคเพียงอย่างเดียว

ตามแนวคิดของLancaster(1966) สินค้าแต่ละชนิดจะมีลักษณะไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน กล่าวคือสินค้าบางชนิดอาจมีรูปร่าง สี สีน คุณภาพ และคุณค่ามากกว่าสินค้าอีกชนิดหนึ่ง และลักษณะดังกล่าวจะทำให้สินค้าแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริโภคจะเลือกสินค้าโดยอาศัยการเปรียบเทียบที่ขบลักษณะที่แตกต่างกันนี้ และเงื่อนไขของการได้รับความพอใจสูงสุดจากการบริโภค

สินค้าของผู้บริโภคก็คือ การเลือกลักษณะของสินค้าภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณที่มีอยู่ และสินค้าที่ประกอบด้วยลักษณะที่คิดว่ายอมให้ความพอใจแก่ผู้บริโภคมากกว่า (ถึงแม้ว่าเป็นสินค้าชนิดเดียวกัน)

ทฤษฎีของLancaster ยังยืนอยู่บนพื้นฐานการอธิบายโดยอาศัยทฤษฎีอรรถประโยชน์ และเส้นความพอใจเท่ากัน แต่แตกต่างจากการอธิบายเก่าๆ ในแง่ที่ว่าผู้บริโภคจะได้รับความพอใจจากคุณลักษณะ/คุณสมบัติ(Attribute/Characteristic) ที่ประกอบอยู่ในตัวสินค้าไม่ใช่ความพอใจจากตัวสินค้า (Product Themselves) เช่น รถยนต์ ผู้บริโภคไม่ได้รับความพอใจในวัสดุที่ประกอบขึ้นเป็นตัวรถ (เหล็ก ยางรถ นี้อต) แต่ความพอใจเกิดจากบริการที่รถยนต์ได้สร้างขึ้น(Services it provides) เช่น ความสะดวกสบายที่ได้รับ ความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว การเป็นยานพาหนะ อีกตัวอย่างที่ทำให้เห็นถึงการเลือกโดยพิจารณาคุณสมบัติอย่างชัดเจน คือ การเลือกภัตตาคารที่จะเข้าไปรับประทานอาหาร ไม่ใช่เพียงเลือกเพราะภัตตาคารแต่ละแห่งมีอาหารที่รับประทานแล้วทำให้หิวเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างความพอใจอื่นๆ ด้วย ปัจจัยที่น่าเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เช่นความสะอาดของร้าน บรรยากาศ การบริการ เป็นต้น จากตัวอย่างทั้ง 2 ที่ยกมาประกอบ คงทำให้เห็นภาพสำหรับการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้า/บริการของผู้บริโภคได้ว่าปัจจัยในด้านคุณลักษณะก็เป็นตัวกำหนดความพอใจในการเลือกบริโภคแต่ละครั้งของผู้บริโภค ซึ่งเกิดขึ้นมาพร้อมกับการพิจารณาเรื่องปริมาณการบริโภค

Attribute Approach ทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมของคนได้มากขึ้น จากการอธิบายแบบเดิมที่อธิบายด้วยเรื่อง Product Approach เพียงด้านเดียว การที่น่าลักษณะของสินค้าแทนที่จะเป็นปริมาณของสินค้าเพียงอย่างเดียวมาอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภค นั้นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงความจริงมาก เพราะความชอบหรือไม่ชอบในการเลือกบริโภคสินค้าแต่ละชนิด ได้คำนึงถึงลักษณะหรือคุณภาพ ตลอดจนประโยชน์ที่สินค้าแต่ละชนิดจะให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้นการนำลักษณะของสินค้ามาพิจารณา จึงนับว่ามีประโยชน์ และช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น เพราะAttribute Approach จะมองลึกลงไปในความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับ แล้วพยายามอธิบายว่า ความพอใจโดยแท้จริงนั้นเกิดจากคุณสมบัติในตัวสินค้า ทำให้การอธิบายการเลือกบริโภคในสินค้ากลุ่มหนึ่งๆ ทำให้ง่าย นอกจากนี้ยังทำให้สามารถอธิบายถึง incorporate สำหรับสินค้าใหม่ๆ ได้

ดังนั้นการที่จะวิเคราะห์ความพอใจของผู้บริโภคในสิ่งคัมหรือของแต่ละบุคคลก็ตาม ควร
จะได้มีการวิเคราะห์ถึงด้านคุณลักษณะด้วย ซึ่งได้แก่ คุณภาพในตัวสินค้าและบริการ ความรวดเร็ว
ในการได้บริโภคสินค้าและบริการ ระดับเทคโนโลยีในตัวสินค้าและบริการ เป็นต้น

คุณลักษณะในสินค้าแต่ละชนิดอาจมีความแตกต่างกันออกไป ต้องอาศัยการศึกษาและการ
ประเมินคุณสมบัติในตัวสินค้าโดยอาศัยหลักการต่างๆ มาประกอบกัน โดยสิ่งที่ควรระวังคือ
ต้องพยายามหลีกเลี่ยงความลำเอียงในการประเมินหรือสร้างคุณสมบัติที่เกินหรือต่ำกว่าที่ควรเป็น
อย่างไรก็ดีคุณลักษณะข้อหนึ่งที่ไม่ควรจะละเลย ก็คือ คุณภาพ